
RAZVIJANJE KULTURNE KOMPETENCE OB KRATKI PROZI MIRE MIHELIČ

Prispevek najprej poda kratek pregled literarnozgodovinskih ter literarnokritičnih odzivov na kratko prozo Mire Mihelič (1912–1985), ki jim lahko sledimo v knjižnih, revijalnih in časopisnih objavah. Literarnozgodovinsko perspektivo je mogoče povezati s cilji systemske didaktike, z izborom in interpretacijo v študijskem procesu s področja slovenske književnosti, natančneje sodobne kratke proze, ki vključuje razvijanje kulturne zavesti s pridobivanjem profesionalnih kompetenc med študijem.

Ključne besede: kratka proza, Mira Mihelič, interpretacija, kulturna kompetenca

1 Uvod

Širši vzgojni cilji zajemajo oblikovanje splošnega vrednostnega sistema in karakterizacije, sinteze vrednot v značaju in ravnanju posameznika (Krakar Vogel 2004: 54; Marentič Požarnik 1999: 60). Po Boži Krakar Vogel (2004) so načela za izbiranje literarnih del naslednja: recepcijsko, literarnozgodovinsko in literarnoteoretično načelo, merilo razvrstitve po nacionalni ter mednarodni pomembnosti in merilo izbiranja literarnih del glede na okoliščine kurikuluma. Merila izbiranja in razvrščanja literarnih del pa upoštevajo vzgojno-izobraževalni program, starost, interese, spol naslovnika in njegove recepcijske sposobnosti, predznanje, psihološke in kognitivne potrebe ter ustroj, socialni kontekst, gradnjo identitete (osebne, nacionalno-kulturne), umetnostno besedilo, šolsko interpretacijo (učitelj): odprtost za raznolike metode dela, zlasti na primer za problemsko-ustvarjalni pouk (Žbogar 2014: 19–20).

Raziskave o recepciji literature na različnih stopnjah šolskega izobraževanja se umeščajo med raziskave didaktike književnosti. Znotraj tega območja seveda nujno naletimo na načela izbiranja in razvrščanja literarnih del (Krakar Vogel 2004: 61–67) po posameznih stopnjah izobraževanja, tudi univerzitetnega, na primer tam, kjer je v ospredju študija slovenska književnost, natančneje sodobna slovenska kratka proza. Izbor književnih vsebin narekuje literarna dela in vsebine iz književne vede, ki opisujejo, razlagajo, razvrščajo književne pojave; v pouk se razvrščajo v skladu s cilji. Zato ne gre za preprosto prenašanje iz znanosti v učno prakso z nekaj poenostavitvami, ampak za odgovor na vprašanje, kako določena vsebina (literarno delo, zvrst, tema, informacije idr.) na določeni razvojni stopnji z določenimi interesi in socialnimi izkušnjami prispeva k primernemu stiku z literaturo (prav tam: 61). Na osnovi teh temeljnih izhodišč se omenjena načela lahko z upoštevanjem ustreznih okoliščin prenesejo tudi na univerzitetno prakso ukvarjanja s književnostjo. Odstopanja so lahko npr. v starosti sprejemnikov, ki so na začetni stopnji rednega univerzitetnega izobraževanja, gledano s psihološkega vidika, še v fazi t. i. poznega mladostništva, ki se začne nekako pri sedemnajstih letih, konča pa približno pri enaindvajsetih letih (Zupančič 1991: 143). Kar pa se tiče ciljev pouka književnosti z vidika didaktično-književnih doktrin, se kažejo naslednje najpogostejše prednostne naloge: »Na področju učenja gre za prehod od t. i. paradigme poučevanja k paradigmi učenja z(a) razumevanje(m), na področju poučevanja za prehod od t. i. transmisijskega k transformativnemu pouku« (Žbogar 2011: 571).

2 Izbor in interpretacija kratke proze Mire Mihelič z literarnozgodovinskega vidika sistemske književnodidaktične paradigme

Ciljev sistemske didaktike pouka književnosti je več (npr. temeljni, funkcionalni, čezpredmetni funkcionalni, izobraževalni, predmetnovzgojni, širši vzgojni), pri čemer pomeni njen temeljni cilj spoznavanje in vrednotenje literarnega sistema, besedil in kontekstnih dejavnikov, izobraževalni pa predvsem uporabno in sistemsko literarno znanje o literarnih in kulturnih pojavih s sinhrono in diahrono perspektive (Krakar Vogel in Blažič 2013: 16–17), kar bo v tem poglavju tudi podrobneje predstavljeno z aplikacijo na ustrezni univerzitetni program v sistemskem in diskurzivnem polju sodobne slovenske proze na primeru kratke proze Mire Mihelič, o kateri v literarnozgodovinskem diskurzu ni veliko podanega, in sicer po problemsko-ustvarjalni metodi/načelu, kar lahko »uporabljamo v vseh fazah pouka književnosti (npr. pri obravnavi novih učnih vsebin)« (Žbogar 2011: 575).

V izbor in interpretacijo v študijskem procesu s področja kratke proze Mire Mihelič,¹ ki jo osvetlimo najprej v recepcijski, literarnozgodovinski in tudi literarnoteoretični

¹ Mira Mihelič (1912–1985), ki je v začetku objavljala s priimkom Puc, je javno delovala kot svobodna pisateljica in prevajalka zlasti po drugi svetovni vojni. Med vojno je pričela objavljati najprej krajše prispevke v *Jutru*, *Prosveti* in *Glasu naroda*, kasneje je izdala številne drame in romane, pisala pa je tudi kratko prozo in mladinsko književnost. Za svoje literarno ustvarjanje je prejela kar dve Prešernovi nagradi, leta 1950 in 1983. Po vojni je postala prva predsednica Društva slovenskih pisateljev (1963–66) in slovenskega centra PEN. Več o življenju, delu in recepciji avtorice v literarnozgodovinskem smislu je mogoče med drugim najti v članku *Odzivi na pripovedno delo Mire Mihelič* (Bošnjak 2013).

perspektivi, so zajeti naslednji teksti: *Mala čarovnica. Novele in črtice* (1986)² (v novejši izdaji naslednje novele: *Bertl, Martin, Amy, Mina*; novele, ki so v izboru še objavljene: *Vrednost življenja, Pomlad pride, ali pa tudi ne, Jesenska melodija, Oči, Srečna Gizela, Anton na Gori, Potovanje v Budimpešto na pustni torek*) ter novela *Slovo od Glorie (Naša sodobnost, 1957)*.³ Na kratko prozo Miheličeve v starejši slovenski literarni zgodovini in kritiki ni bilo posebnih odzivov: Anton Slodnjak samo bežno omenja nekatere njene novele (1968: 499–502); *Malo čarovnico* pa Helga Glušič imenuje sicer *kratek poetični roman* (1965: 81) ali *kar roman* (2000: 17), ki ga sestavljajo pripovedi štirih literarnih oseb, od katerih vsaka na svoj način predstavi dogajanje na »prizorišču siromašnega, a čustveno bogatega sveta« (prav tam), pri čemer Miheličeva opise notranjščine meščanskih hiš nadomesti z odprtim prostorom narave, »katere svežina je oblikovana v novem, sproščenem in poenostavljenem slogu s simbolnimi prviniami veselja do življenja« (prav tam); Glušičeva ob tem delu tudi ugotavlja, da je oblikovano v neposrednem in enostavnem jeziku in da je to avtoričino »najlepše delo« (1965: 82). Dokaj obsežno se je z novelami in zbirko kratke proze *Mala čarovnica* ukvarjala Silvija Borovnik,⁴ ki jo je uvrstila med zbirke novel, pri čemer je izpostavila tipične teme in like kratkoprozne ustvarjalnosti Miheličeve, tudi grotesko ter ironijo, kar je opazno zlasti v kratki prozi *Male čarovnice* (npr. groteskno razviti in poimenovani literarni liki, zlasti v Amyjinem opisu zabave). V tem delu se »groteska pojavi kot funkcija ženskega načina opazovanja« (Borovnik 1995: 74); prav ironija in groteska pri Miheličevi izražata »družbeno kritiko, uperjeno tako v spakljivi meščanski salon kakor v socialistično pravoverno povojno stvarnost« (prav tam), kar dela avtorice odmika od trivialne literature. Branko Hofman (1986: 262) pa v spremni besedi k izboru novel Miheličeve ugotavlja, da je bila novelistika avtorice zmeraj »nekako ob robu« njenih velikih tekstov, vendar pa so pomembno izhodišče za razumevanje njenih romanov. Elementi, ki jih izpostavlja, so: »poglobljena izpovednost, poudarjene značilnosti ženskih likov, razširjen radius socialne motivike, avtobiografski elementi s prviniami neizživetih travm«.

Maloštevilnost kratkoproznih besedil v avtoričinem sicer obsežnem pripovednem opusu izvira morda iz njenega prepričanja, da so novele »le poskusi«, zaradi česar je raje pisala romane (Dolenc 1983: 857), zbirka novel *Mala čarovnica* pa velja za njeno slogovno najbolj izčiščeno delo, na kar je opozorila že Glušičeva (1965: 82); pri tej zbirki lahko domnevamo, da je prvotno šlo za samostojne novele, objavljene v reviji *Naša sodobnost*.⁵ Drugi argument, ki govori v prid zvrstni oznaki kratke

² Samostojno delo *Mala čarovnica* je sestavljeno iz prvotno štirih samostojnih novel (*Bertl, Martin, Amy, Mina*), ki so bile objavljene že leta 1961.

³ To novelo je Miheličeva skoraj nespremenjeno vključila v roman *Mavrica nad mestom* (1964).

⁴ Borovnikova (1995: 73) pojasnjuje tudi funkcijo nemščine, ki je pomešana s slovenščino; v novelah je zapisana fonetično (npr. *majne heršaftern, gnedige frau, majngot* ...), kar kaže, da določene literarne osebe, kot je stara Cimbara, nekdanja služkinja v ugledni meščanski družini, ne morejo dojeti, da se je njihov prejšnji svet podrl.

⁵ *In divjina bo cvetela kakor roža* (1955), kasneje v *Mali čarovnici* kot naslov poglavja *Martin, Veve-rica ne more umreti* (1955), kasneje *Bertl, Valpurgina noč* (1956), kasneje *Amy* ter (po vsej verjetnosti) *Zgodba neuslišane ljubimca* (1957), kasneje *Mina*. Leta 1961 je Miheličeva dramatisirala štiridejansko – komedijo – z naslovom *Veverica ne more umreti* (Slodnjak 1968: 499).

proze v omenjenem delu, je pismo Miheličeve (Ljubljana, 8. 1. 1975) iz njene zapuščine v Rokopisnem oddelku NUK, v katerem piše: »Posebej Ti pošiljamo prevedeni rokopis mojih 4 novel, pod skupnim naslovom *Mala čarovnica* (vse štiri novele sestavljajo roman).«⁶ Kasneje, ko jih avtorica združi in leta 1961 izda pod skupnim naslovom *Mala čarovnica*, gre za poetično podobo malega sveta povojnega delavskega razreda, ki jo oblikujejo štiri funkcionalno samostojne kratke pripovedi kot izpovedi različnih prvoosebni pripovedovalcev in fokalizatorjev dogajanja: Bertlova, Martinova, Amyjina in Minina. Dogajalni prostor je predmestje, majhna garaža ob porušeni vili generalnega ravnatelja kmalu po drugi svetovni vojni, kjer se zaradi socialne stiske naseli skupina revnih ljudi s popolnoma različnimi interesi. Vodilni (smerni) motiv vseh štirih zgodb je ververica, ki hromemu Tinčku predstavlja podobo lepote, svobode in sreče, kakor morda predstavlja njegovemu očetu Martinu, nezakonskemu sinu generalnega ravnatelja, podobne ideale ameriška sestrična Amy, s katero je imel bežno ljubezensko razmerje. Groteskni lik Cimbar, ki živi v cvetličnjaku ob porušeni vili in je bila svoje čase, pred vojno, kuharica pri gospodu generalnem ravnatelju, lik čevljarja Bertla, kakor celotna skupnost ljudi, ki se drenja na majhnem prostoru, imajo močno avtobiografsko ozadje, ki nam ga razkriva avtobiografija Miheličeve *Ure mojih dni* v več primerjanih odlomkih, npr.:

Medtem sem prevajala Dickensa in živela v hiši, ki so jo napolnili razni stanovanjci po prijaznem posredovanju krajevne skupnosti. Zgoraj na podstrešju čudaška blazna starka, ki smo ji pravili Cimbara, v sobici poleg nje mlad delavec, brat naše nekdanje hišne pomočnice, z imenom Hanza, nato čevljar Bertl. (Mihelič 2000: 165.)

Miheličeva je imela s Cimbaro v realnem življenju hude težave, morala je celo na sodišče zaradi nje, zato piše: »Opomogla sem si šele, ko sem jo kot Cimbaro opisala v 'Mali čarovnici', toda takrat je že čas opravil svoje in v moji povesti je Cimbara le ljubeznivo nora, ne pa hudobna starka« (prav tam: 168). Optimistični, vizionarski Bertlov sorodnik Lenko pa ima avtobiografsko izhodišče v svaku Miheličeve: »Medtem sva /Mira in France Mihelič/ izkoristila izgubljeni čas z njegovim bratom Milanom, takrat še študentom arhitekture, da bi staro garažo prezidali v slikarski atelje« (prav tam).

Analizirane novele, objavljene po izboru Branka Hofmana v skupni monografiji *Mala čarovnica. Novele in črtice* (1986), ter samostojna novela *Slovo od Glorie*, objavljena v *Naši sodobnosti* (1957), upovedujejo vojni čas (in sicer naslednje: *Vrednost življenja*, *Pomlad pride, ali pa tudi ne*, *Jesenska melodija*, *Oči*) in povojnega (*Srečna Gizela*, *Anton na Gori*, *Potovanje v Budimpešto na pustni torek*, *Slovo od Glorie*). Zanimivo je, da se je težišče dogajalnega prostora v teh kratkih pripovedih, v primerjavi z romanopisjem Miheličeve, premaknilo v vaško-podeželski svet (izjemi v tem naboru sta noveli *Potovanje v Budimpešto na pustni torek* in *Slovo od Glorie*). Tematika predvsem nesrečnih ljubezenskih razmerij je v ospredju vseh analiziranih kratkih pripovedi, razen v noveli *Jesenska melodija*,

⁶ Pismo (Rokopisni oddelk NUK, inv. št. 11/1999, mapa 8 (VII *Korespondenca*)) je naslovljeno: *Dragi Vlado*.

kjer gre za ljubezen do domačega jezika, ter v noveli *Oči*, kjer pa je izpostavljena ljubezen do otroka (le-ta je deloma v ospredju tudi v noveli *Vrednost življenja*). Izmed vseh analiziranih novel sta prav gotovo najbolj avtobiografski *Slovo od Glorie* in *Oči*. Prva novela je povezana z znanim travmatičnim odnosom med Miheličevo in njeno življenja željno materjo madžarskega rodu, operno pevko, ki je »žrtvovala« svojo hčer za lastno operno kariero, kar je deloma razpoznavno v obliki spominske izpovedi prvoosebne ženske pripovedovalke, najprej uspešne operne pevke Glorie Belcanto, zatem ostarele ženske, ki se po dolgih letih prvič sreča s hčerko na grobu svojega bivšega moža Lea. Druga novela pa izpoveduje spominsko doživljanje slepe prvoosebne ženske pripovedovalke v improviziranem ženskem nemško-domobranskem taborišču tik ob koncu vojne, v katerem so bili domobranci neprimerno hujši zločinci kakor SS-ovski nemški vojaki, pri čemer izstopa lik domobranskega sadista in blazneža Salaja. Avtobiografskost je preverljiva v *Urah mojih dni* (prav tam: 126–133), kjer Miheličeva opisuje svoja doživetja v takem taborišču, in sicer v Žlebiču na Dolenjskem, v katerem je bila nekaj mesecev zaprta, kar dokazuje najprej citirani odlomek iz novele, zatem pa še iz avtobiografije; oba pojasnjujeta detajl iz življenja v tem taborišču – odlomek iz avtoričine novele: »Srečna si, da si lahko pri otroku, so mi govorile tiste, ki so se zvečer na smrt utrujene vračale ‘von der grossen Strassensperre’« (Mihelič 1986: 211). Odlomek iz avtoričine avtobiografije *Ure mojih dni*: »‘Die grosse Strassensperre’, kakor se je imenoval tisti jarek, h kateremu naj bi tudi me ženske jetnice prispevale svoj skromni delež, se nikamor ni premaknil, ni se mogel ne poglobiti ne razširiti, bil je simbol izgubljene vojne« (Mihelič 2000: 128–129).

Podrobnejša analiza in natančno branje kratke proze Mire Mihelič po problemsko-ustvarjalni metodi/načelu sta pokazala novelistično strukturo besedil s prevladujočo vojno in povojno tematiko, tematiko nesrečne oziroma neizživete ljubezni, izrazite avtobiografske prvine in vključevanje nekaterih novel v daljše pripovedi (npr. *Slovo od Glorie* v roman *Mavrica nad mestom*, 1964, ter samostojne štiri novele v skupno pripoved v *Mali čarovnici*, 1961, novejša izdaja leta 1986).

3 Razvijanje kulturne kompetence/zavesti ob kratki prozi Mire Mihelič

Z vidika systemske didaktike književnosti sodi razvijanje kulturne kompetence/zavesti predvsem med njene predmetnovzgojne cilje, pri čemer pomeni razvijanje književne kulture »vrednotenje literature kot dela družbeno-kulturnega sistema, zavest o vlogi literature, da vpliva na posameznika in družbo« (Krakar Vogel in Blažič 2013: 16).⁷ Kulturna kompetenca/zavest pomeni poznavanje kulturnih pojavov, kritično razmišljanje ter vključevanje kulturnih vrednot v vrednostni sistem tako posameznika kakor tudi družbe (Krakar Vogel 2011: 271). Pomeni torej posebno kompleksno kvaliteto posameznika, ki vključuje sistematično poznavanje pojavov

⁷ »Predmetnovzgojni cilj: razvijanje bralne kulture – kultivirani bralec, ki bere in interpretira literaturo na ozadju poznavanja, razumevanja in vrednotenja literature dejavnikov literarnega sistema« (Krakar Vogel in Blažič 2013: 16).

visoke in množične kulture, razpravljanje o njih, morebitno dejavno udeležbo v njih, njihovo kritično vrednotenje ter pozitiven odnos do lastne in drugih kultur (prav tam: 272). S tem tudi sooblikuje vrednostni sistem posameznika in družbe, ob tem vpliva prav tako na »čut za estetskost, hkrati pa na etičnost in zavest o lastni individualni in družbeni identiteti« (prav tam). Za to področje so primerne t. i. prenosne oz. transferne strategije, saj temeljijo na transferu znanja, refleksij ipd. z enega na drugo področje, kar je opredeljeno v didaktičnih priporočilih učnih načrtov, različnih razpravah (Krakar Vogel 2008: 15–20).

Vsekakor je smiselno vključevanje kulturne zavesti pri pridobivanju profesionalnih kompetenc tudi v študijskem procesu, kar je mogoče doseči s pomočjo prenosnih oz. transfernih strategij pri različnih predmetih s področja slovenske književnosti, kot je bilo pojasnjeno z obravnavo besedil kratke proze Mire Mihelič po problemsko-ustvarjalni metodi/načelu, kar smo v prejšnjem poglavju zajeli v prevladujoči literarnoteoretični perspektivi izbora ter interpretacije; podrobna obravnava kaže na določene posebnosti in kvaliteto teh tekstov, saj omogočajo izpostavitve ter pridobivanje različnih kulturnih kompetenc, in sicer naslednjih: znotrajpredmetne aktualizacije (npr. medbesedilna, medsystemska, povezovanje/primerjanje dogajanja v istem ali različnih časih, opazovanje in razumevanje jezika, tvorjenje metabesedil o literarnih besedilih z diskurzivnim navezovanjem na literarne ali kulturne pojave), medpredmetne aktualizacije (med različnimi področji, medijska) ter nadpredmetne aktualizacije (npr. oblikovanje vrednostnega sistema, identitete s sprejemanjem drugega, pozitiven odnos do izražanja in zanimanja za različne kulturne diskurze ipd.) (Krakar Vogel 2011: 274–275). Vse izpostavljene transferne strategije lahko podrobneje izluščimo iz analitičnega dela predhodnega poglavja in predlagane interpretacije nekaterih tekstov kratke proze Mire Mihelič, kar omogoča nadaljnji razvoj kulturne kompetence v samem študijskem procesu, saj literatura s svojo naravo problematizira številne vrednote (Krakar Vogel 2004: 54). Vključevanje razvijanja kulturne zavesti s pridobivanjem profesionalnih kompetenc med študijem pa je mogoče doseči s pomočjo ciljev systemske didaktike pouka književnosti, ki jih lahko adaptiramo na poljuben korpus literarnih tekstov, kar je razvidno skozi projekcije možnih izhodišč na sama besedila oziroma možnosti interpretacij v predhodnem poglavju.

Viri

Mihelič, Mira, 1955: In divjina bo cvetela kakor roža. *Naša sodobnost* 3/11–12. 1040–1060.

Mihelič, Mira, 1955: Veverica ne more umreti. *Naša sodobnost* 3/9. 788–806.

Mihelič, Mira, 1956: Valpurgina noč. *Naša sodobnost* 6/2. 111–133.

Mihelič, Mira, 1957: Slovo od Glorie. *Naša sodobnost* 5/10. 876–894.

Mihelič, Mira, 1986: *Mala čarovnica. Novele in črtice*. Ljubljani: Cankarjeva založba.

Mihelič, Mira, 2000: *Ure mojih dni*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Miheličeva, Mira, 1961: *Mala čarovnica*. Ljubljani: Cankarjeva založba.

Mihelič, Mira, rokopisno gradivo. NUK, Rokopisni oddelek, inv. št. 11/1999. Fond Mire Mihelič.

Literatura

Borovnik, Silvija, 1995: *Pišejo ženske drugače?: o Slovenkah kot pisateljicah in literarnih likih*. Ljubljana: Mihelač. 58–82.

Bošnjak, Blanka, 2013: Odzivi na pripovedno delo Mire Mihelič. *Studia Historica Slovenica* 13/2–3. 829–853.

Dolenc, Mate, 1983: Mira Mihelič: intervju. *Sodobnost* 31/10. 857–865.

Glušič, Helga, 1965: Družinska kronika slovenskega meščanstva v romanih Mire Mihelič. *Jezik in slovstvo* 10/2–3. 79–82.

Glušič, Helga, 2000: Mira Mihelič – pripovedno delo. Kravos, Marko (ur.): *Mavrica nad zapuščino: Mira Mihelič, 1912–1985*. Ljubljana: Slovenski center PEN. 11–19.

Hofman, Branko, 1986: Človečnost ali nečlovečnost: spremna beseda. Mihelič, Mira: *Mala čarovnica. Novele in črtice*. Ljubljana: Cankarjeva založba. 261–270.

Krakar Vogel, Boža, 2004: *Poglavja iz didaktike književnosti*. Ljubljana: DZS.

Krakar Vogel, Boža, 2008: Prenova književnega pouka v luči aktualnih vzgojno-izobraževalnih tendenc. *Slovenščina v šoli* 12/3. 13–27.

Krakar Vogel, Boža, 2011: Razvijanje kulturne zmožnosti pri pouku slovenščine. Kranjc, Simona (ur.): *Meddisciplinarnost v slovenistiki*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete (Obdobja 30). 271–277.

Krakar Vogel, Boža, in Blažič, Milena Mileva, 2013: *Sistemska didaktika književnosti v teoriji in praksi*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.

Marentič Požarnik, Barica, 1999: Psihologija in prenova šolskega sistema: prispevek psihologije k dvigu kakovosti učenja in poučevanja. *Psihološka obzorja* 4. 55–63.

Slodnjak, Anton, 1968: *Slovensko slovstvo. Ob tisočletnici Brižinskih spomenikov*. Ljubljana: Mladinska knjiga. 468–503.

Zupančič, Maja, 1991: *Otrok, pravila in vrednote*. Didakta: Radovljica.

Žbogar, Alenka, 2011: Medpredmetno povezovanje pri pouku književnosti. Kranjc, Simona (ur.): *Meddisciplinarnost v slovenistiki*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete (Obdobja 30).

Žbogar, Alenka, 2014: Temeljna didaktična načela gimnazijskega pouka književnosti. *Pedagoška obzorja/Didactica Slovenica* 29/3–4. 18–30.